

Een oude man met een lange witte baard en een jongen

Anno 2023

Zaterdag 19 augustus | Nuuk 2

Zondag 20 augustus | Sisimiut 15

Maandag 21 augustus | Ilulissat – Diskobugten – Ijsfjord 24

Zaterdag 19 augustus | Nuuk

Zeven uur. De Fram rolt en stampet een beetje op de onrustige zee, maar onze slaap heeft er niet onder geleden. We bevinden ons op open zee ter hoogte van [Nuuk](#), de hoofdstad van Groenland, zo leert een blik op de real-timekaart op ons tv-scherm ons. De zon werpt haar warme gloed over de zilveren zee. De zichtbaarheid is uitstekend, mist is er niet, wel zijn er enkele hoge wolken. En een zekere heiligheid die de ontelbare [eilandjes](#)

[voor de kust](#) dat tikkeltje mysterie geven dat voor het hoge noorden zo typisch is.

Waar Nuuk zich in dat labyrint precies bevindt, daar hebben we het raden naar. Maar we zijn er gerust in dat onze Noorse kapitein Sverre de weg weet. Alleszins heeft de Fram de steven intussen oostwaarts gewend en varen we nu de kust tegemoet. Vele hoge, onregelmatige bergtoppen domineren de horizon. Kale pieken zijn het, met grillige vormen, die kriskras door elkaar staan alsof ze

zich van de wetmatigheid van berg en dal niets hoeven aan te trekken. Een van die bergtoppen overklast alle andere, zowel in omvang als in hoogte. Dat is de [Semitsiaq](#), zijn dominant blauwgrijs profiel is het landmark van Nuuk. Wat de [Suikerbroodberg](#) is voor Rio de Janeiro, is de Semitsiaq voor Nuuk.

Wat de Suikerbroodberg is voor Rio de Janeiro, is de Semitsiaq voor Nuuk

Na het ontbijt zijn we de stad al wat dichter genaderd. Honderden meeuwen deinen mee met het golvende wateroppervlak, hier en daar drijft een kleine ijsschots op het water. De skyline van Nuuk komt nu stilaan in beeld. Het is niet de oubollige nederzetting die we misschien verwachtten. We zien appartementsgebouwen, haveninstallaties, tankreservoirs, containers, werfkranen. En gelukkig ook de typische Groenlandse huizen met hun felle kleuren.

Skyline van Nuuk met Semitsiaq

Twintigduizend mensen wonen hier. Dat is meer dan een derde van de totale bevolking van Groenland. Die wordt op 56 600 geraamd. Met een oppervlakte van iets meer dan 2,1 miljoen km² – vier maal de oppervlakte van Frankrijk – telt dit eiland 0,03 inwoners per vierkante kilometer. Dicht bevolkt kan je dat niet noemen. Bovendien wonen de Groenlanders uitsluitend aan de kust. Op de centrale ijskap gaat natuurlijk niemand wonen.

Probeer maar eens een voetbal als een mooi kerstcadeau in te pakken, zegt hij, dan begrijp je het probleem

Toch past hier een kanttekening. Bekijk je Groenland op een wereldkaart in een klassieke Mercatorprojectie, dan lijkt het eiland enorm groot, groter zelfs dan Afrika. Maar

dat klopt niet. Doordat het bolvormige aardoppervlak op een vlakke kaart weergegeven wordt, treedt er een vervorming op. Onze Duitse geoloog Steffen hanteert een mooie analogie om dit probleem te omschrijven. Probeer maar eens een voetbal als een mooi kerstcadeau in te pakken, zegt hij, dan begrijp je het probleem.

Bij de Mercatorprojectie is die vervorming groter naarmate het gebied dichterbij de polen ligt. Daarom wordt Groenland op een kaart overdreven groot weergegeven. In werkelijkheid is het eiland iets kleiner dan Saoedi-Arabië en zelfs vijftien maal kleiner dan Afrika.

Intussen is de Fram de haven van Nuuk binnengevaren. Aan de [Feederkaj](#) is een aanlegsteiger beschikbaar. Gelukkig maar, anders hadden we met zodiacs aan land moeten

Nuuk

Sledehonden

gaan. Nu kunnen we het schip via de loopbrug op dek 3 verlaten. Wat opvalt is dat daar de scanapparatuur weer opgesteld staat. Bij onze terugkeer straks zullen wijzelf en onze bagage dus gescand worden. Het PA-systeem meldt dat de temperatuur een comfortabele 7° C bedraagt en de windsnelheid 8 m/s.

De ontwerpers van het Cultureel Centrum wilden het noorderlicht evoceren

Half elf is het wanneer we met de shuttlebus de stad in trekken. Nuuk is één grote werf, zo blijkt. Minstens vijf appartementsblokken van een tiental verdiepingen zijn in aanbouw, her en der zijn de straten opgebroken, werfkranen draaien op volle toeren. Natuurlijk mag ons dat niet verbazen. Enkel de korte zomerperiode komt voor zulke werkzaamheden in aanmerking. Met temperaturen van –20 °C tot –30 °C en sneeuw van oktober tot mei kan je hier 's winters niet veel uitrichten.

Maar het wijst er wel op dat deze stad leeft. Ook het beeld dat daarstraks uit Nuuks skyline naar voren kwam, wordt bevestigd. Zebrapaden, rode lichten, taxi's, een groot indoorwinkelcentrum, een indrukwekkend cultureel centrum – alle parafernalia van een moderne stad zijn aanwezig.

Katuaq, het cultureel centrum, is de plek waar Yongna ons staat op te wachten. Ze zal ons tijdens de *Nuuk City Tour* door de stad

Cultureel Centrum Katuaq

gidsen. Ze is in [Paamiut](#) geboren, aan de monding van de Kvangefjord waar we gisteren nog vertoefden, maar is naar de *grootstad* verhuisd, op zoek naar meer ontplooiingsmogelijkheden. Eenenvestig jaar is ze, ze heeft vier kinderen en was lerares tot ze zich in 2014 tot reisgids omschoolde. Even dreigde dat slecht af te lopen, toen het toerisme tijdens de coronapandemie in elkaar stukte, maar inmiddels boomt het toerisme in Nuuk als nooit tevoren.

In zijn soberheid weet de voorgevel van het Cultureel Centrum ons toch te verrassen. De

ontwerpers wilden het noorderlicht evoceren, aldus Yongna. Vandaar dat golvende patroon van verticale ribbels die als een gordijn uit de hemel lijken neer te dalen. Binnen in het gebouw tref je onder meer cafés, restaurants en een cinema aan, naast de obligate grote zaal voor live optredens en enkele kleinere zaaltjes voor allerlei culturele activiteiten. De inwoners van Nuuk zijn heus wel mee met de moderne tijd, giechelt Yongna, ze hebben allemaal een smartphone en ze zitten allemaal op Facebook. Maar meer traditionele bezigheden zoals af en toe een film

Monument Frederik IX

meepikken, daar houden ze ook van. Van daar de vele affiches van recente films.

De nationale vlag van Groenland stelt de zonsopgang boven een ijsvlakte voor

Grote metalen vormen in de wandelstraat stellen oemiaks voor, de traditionele roeiboten van de Inuit waarmee vrouwen, kinderen en huisraad vervoerd werden. Vrouwenboten noemen ze zulke boten, in tegenstelling

tot de kajaks waarmee de mannen op jacht trokken.

Verderop staat het overdekte winkelcentrum met zijn vele winkels, foodbars en restaurants. Tijdens de donkere wintermaanden is het bij uitstek een ontmoetingsplaats. Voor een overheidsgebouw wappert een rood-witte vlag. De nationale vlag van Groenland is dat, ze stelt de zonsopgang boven een ijsvlakte voor. Al maakt Groenland formeel nog steeds deel uit van Denemarken, toch kan het sinds 1998 met een eigen vlag uitpakken.

Kaassassuk symboliseert de fysieke en psychologische kracht van de mens en diens wil tot zelfbeschikking

Met zijn gezwollen en schijnbaar naïeve stijl doet het ons aan het werk van Fernando Botero denken, het bronzen standbeeld dat op het einde van de wandelstraat staat. Maar het is wel degelijk van de hand van een Groenlandse kunstenaar, met name Simon Kristoffersen. Het stelt Kaassassuk voor, de hoofdfiguur uit een

Kaassassuk

Hans Egede

beroemde mythe uit de orale traditie van de Inuit. Van Alaska tot Groenland kennen ze het verhaal van deze jongen die door zijn omgeving gepest werd. Kijk maar naar zijn neus, zegt Yongna, die is zo groot omdat zijn pestkoppen hem aan zijn neusgaten plachten op te tillen. Uiteindelijk kwam Pissaap Inua, een mythologische figuur, hem ter hulp en kon hij de pestkoppen een voor een te doden. Beide figuren zijn op dit standbeeld met elkaar verstrengeld. Tegenwoordig symboliseert Kaassasuk de fysieke en psychologische kracht

van de mens en diens wil tot zelfbeschikking.

Hans Egede was de man die de Inuit kerstende en daarom de Apostel van Groenland genoemd werd

Een grasveldje met enkele zitbanken doet dienst als stadsparkje. Centraal staat een monoliet met de boodschap “Frederik IX – Ingrid – 12-7-1952”. Die herinnert aan het bezoek dat de Deense koning en koningin in 1952 aan Nuuk brachten. Zodra de kerstperiode aanbreekt, zal men hier een grote kerstboom opstellen. Die komt van buitenaf, want bomen en struiken zal je in deze omgeving niet veel vinden.

Hoger tegen de hellingen staan de kleurrijke houten huizen die Groenlandse nederzettingen zo pittoresk maken. Dat ze zoveel op elkaar lijken komt voort uit het feit dat ze als een soort zelfbouwpakket uit Denemarken arriveren – een IKEA voor woningen. Privéwoningen mogen in een willekeurige kleur geverfd worden. In de praktijk gebruikt men meestal de verf die toevallig op dat ogenblik in de winkel beschikbaar is. Voor officiële gebouwen geldt wel een kleurencode – geel voor ziekenhuizen en dokterswoningen, rood voor kerken, scholen, leraarswoningen en handelszaken, groen voor energiecentrales, garages en de telecomsector, blauw voor de visverwerkingsindustrie en zwart voor politiekantoren.

Domkerk Annaassisitta Oqaluffia

De [Annaassisitta Oqaluffia](#), de houten Domkerk van Nuuk, is in dezelfde stijl opgetrokken. Helaas mogen we deze rode Verlosserskerk niet bezoeken, want momenteel is er een begrafenisdienst bezig, aldus Yongna. En die horen we uiteraard niet te verstoren. Sinds 1993 kan Groenland weerom prat gaan op een eigen bisschop. Tot december 2020 was dat Sofie Petersen. Haar studie in de theologie had ze aan de universiteit van Kopenhagen voltooid. Met haar aanstelling was zij niet alleen de tweede vrouw ooit die bisschop werd in de Deense Lutheranse Kerk, maar ook de tweede Inuit.

Met haar aanstelling was Sofie Petersen niet alleen de tweede vrouw ooit die bisschop werd in de Deense Lutheranse Kerk, maar ook de tweede Inuit

Het zijn vooral Groenlanders die in deze stad wonen, maar toch ook enkele buitenlanders. Om dat te illustreren haalt Yongna de Thai aan die hier een restaurant uitbaten. Ondertussen is gebleken dat in de kerk geen begrafenisdienst, maar een huwelijksceremonie plaatsvindt. Twee huwelijksceremonies zelfs, kirt Yongna even later enthousiast.

Traditionele feestkledij

Het meest opvallend en het meest typisch ook is de veelkleurige kralenkraag die ze over hun roodsatijnen bloes dragen

Van op een heuvel overschouwt het standbeeld van Hans Egede de stad. Dat was de man die in 1728 de nederzetting Godthåb – Goede Hoop – stichtte, wat later Nuuk zou worden. Hij was ook de man die de Inuit zou kerstenen en daarom de Apostel van Groenland genoemd zou worden. Tegenwoordig

heerst er wat controverserend rond zijn naam vanwege de morele superioriteit die hij bleef uitstralen. We kijken uit over de zee, de oude koloniale haven en de nieuwe stad. Daar valt vooral de futuristische architectuur van het overdekte winkelcentrum op. De zichtbaarheid is uitstekend, maar de wind is vrij koel.

We dalen de heuvel af, net op het moment dat de deuren van de kerk openzwaaien en de kerkgangers naar buiten stromen. Sommigen hebben voor deze feestelijke aangelegenheid hun traditionele Groenlandse kledij

aangetrokken. Bij de mannen is dat een vrij sobere outfit – een witte anorak met capuchon, zwarte broek, zwarte schoenen.

Bij de vrouwen daarentegen gaat het er veel kleurrijker aan toe. Het meest opvallend en het meest typisch ook is de veelkleurige kralenkraag die ze over hun roodsatijnen bloes dragen. Die bestaat uit duizenden monochrome glaskraaltjes waarmee een net van kleurrijke geometrische patronen vervaardigd is. Een titanenwerk moet het geweest zijn, zulke kralenkraag te maken. De hals van

Inussuk Self Rule (Niels Motfeldt)

de bloes is met een nauwe zwartleren boord afgesloten en ook de mouwen eindigen op een zwartleren bies. De korte broek reikt tot halweg de dij en is van fijn zeehondenleer gemaakt met decoratieve strepen op de voorkant. Ook de grote, witte kamiklaarzen zijn van zacht zeehondenleer gemaakt. De lange kousen bestaan uit fijn haakwerk dat ter hoogte van de knie in kunstig borduurwerk overgaat. Net zoals de laarzen zijn deze kousen met bloemmotieven versierd.

De vraag rijst natuurlijk waar deze klederdracht vandaan komt. Plachten de Inuit hun kledij dan niet uit de huid van zeehonden, rendieren of vossen te naaien, of het witte bont van ijsberen? Voor de komst van de Europeanen was dat inderdaad het geval. Sieraden werden toen uit schelpen vervaardigd, kralen werden uit been gesneden.

Maar daar kwam verandering in toen de Europeanen met hun handelswaar opdaagden – onder meer glaskralen en kledingstoffen. Voor hun dagelijkse bezigheden, en zeker voor de jacht, bleven de Inuit uitsluitend de traditionele materialen gebruiken. Alleen die waren tegen alle weersomstandigheden bestand. Maar voor feestelijke kledij mocht het

Zo nodig straft ze de mensen door alle zeedieren in haar haren te vangen, zodat de mensen geen dieren meer kunnen vangen en zullen verhongeren

wat prestigieuzer zijn. Vooral de glaskralen werden razend populair. Mettertijd werden de kragen van glaskraaltjes langer en langer, totdat ze uiteindelijk het hele bovenlichaam

tot borsthoogte bedekten. Wat de veelkleurige patronen en bloemenmotieven betreft, die worden aan de invloed van de Moravische Broeders toegeschreven, de zogenaamde *Hernhutters*, die zich vanaf 1733 in Groenland vestigden.

Yongna troont ons mee naar de oude koloniale haven – of wat daar nog van overblijft. Een eindje in zee trotseert een fraai koperen standbeeld de niet aflatende golfslag. De godin Sedna is dit, de Moeder van de Zee. Ze is omringd door een kind, een ijsbeer, een zeehond en een walrus.

De legende wil dat in een ver verleden een man die bij een gemeenschap van jagers hoorde, wou huwen met de jonge Sedna die op een eiland woonde. Haar vader stemde daarmee in, maar zelf zag zij dat niet zitten. Om haar op andere gedachten te brengen, begon haar vader een voor een haar vingers af te snijden en in zee te werpen. Zo is het leven in zee ontstaan. Sedertdien wordt Sedna de Moeder van de Zee genoemd, de beschermvrouw van de dieren en dan in het bijzonder van de zeezoogdieren. Zo nodig straft ze de mensen door alle zeedieren in haar haren te vangen, zodat de mensen geen dieren meer kunnen vangen en zullen verhongeren. Alleen een sjamaan kan dan nog redding brengen. Hij zal Sedna aanroepen en haar smeken om haar haren te kammen zodat de dieren weer vrijkomen.

Traditionele feestkledij
(West-Groenland)

Even later bereiken we het [Nationaal Museum en Archief van Groenland](#), het oudste en tevens grootste museum van Groenland. Niet alleen recente archeologische vondsten hebben hier een onderdak gevonden, maar ook de artefacten die door de Deense kolonistator de afgelopen eeuwen naar het [Nationaal Museum van Denemarken](#) in Kopenhagen verscheept zijn. Daar heeft *Home Rule* voor gezorgd. Dat repatriëringsproces begon

Traditionele feestkledij
(Oost-Groenland)

in 1982 en heeft er sedertdien toe geleid dat meer dan 35 000 kunstvoorwerpen naar Groenland teruggekeerd zijn.

Een van de eerste vitrines zoomt in op de traditionele klederdracht, in het bijzonder die van vrouwen. Dat de kleuren en de patronen van de kralenkragen van streek tot streek verschillen, en zelfs van familie tot familie, wordt hier meteen duidelijk. In een bepaalde

periode was het zelfs gebruikelijk dat vrouwen hun opgestoken haar met een band van een bepaalde kleur samenhiel den. Zo waren er verschillende kleurencodes voor jonge meisjes, voor huwbare meisjes en voor gehuwde vrouwen. Maar daar stopte het niet. Groen was de kleurencode voor een meisje dat als buitenechtelijk kind geboren was, wit voor een weduwe die nog vruchtbaar was en zwart voor een weduwe die niet meer vruchtbaar was. Niet onlogisch wellicht in kleine gemeenschappen waar voortplanting letterlijk van levensbelang is. Maar toch een verrassende vorm van sociale stigmatisering. Ook deze sociale conventie wordt aan de invloed van de Moravische Broeders toegeschreven.

Ontelbare vondsten van de lokale culturen zijn hier tentoongesteld. Saqqaq, Independence I, Independence II, Vroeg-Dorset, Laat-Dorset, Thule – allemaal tekenen ze hier present met een omvangrijke bijdrage. Zo omvangrijk, dat de tijd ons ontbreekt om al dat snijwerk in rendierbeen, drijfhout, geweien en zelfs ivoor van walrussen en narwallen in detail te bestuderen.

Groen was de kleurencode voor een buitenechtelijk kind, wit voor een weduwe die nog vruchtbaar was, zwart voor een weduwe die niet meer vruchtbaar was

Kajaks

Oemiak

Gordels

Een kajak bouwen was een klus waar zowel mannen als vrouwen een aandeel in hadden. Het frame bouwen, dat deed de man. Daar gebruikte hij drijf hout voor dat uit de Sibेरische rivieren afkomstig was en op de kusten van Groenland aangespoeld was. Het frame moest perfect op zijn lichaamsvormen aansluiten. Dat was dus maatwerk, geen twee kajaks waren hetzelfde. Dat blijkt overduidelijk uit de *qajaqs* die hier tentoongesteld zijn.

Het frame van een kajak moest perfect op het lichaam van de eigenaar aansluiten. Geen twee kajaks waren hetzelfde

Over dat frame werd een omhulsel van zeehonden huid gespannen. Dat was de taak van de vrouwen. Drie tot vier huiden van zadelrobber werden daartoe aan elkaar genaaid. Een secuur werkje was dat, want het resul-

Kajaks

taat moest tegen een stootje kunnen en bovendien waterdicht zijn. Het leven van de kajaker hing ervan af.

Ook het centrale gat moest waterdicht afgesloten kunnen worden. Want het gebeurde weleens dat de kajak tijdens de jacht omsloeg en de kajaker ondersteboven in het water hing. Hij moest zich dan uit die levensgevaarlijke situatie zien te redden met een combinatie van een heupbeweging en een peddelslag – een beweging die onder kajakers nog steeds de *eskimorol* genoemd wordt. Meer nog, soms waren ze genoodzaakt vrijwillig kopje onder te gaan. Dat was de enige manier om zich tegen een hoge golf te beschermen wanneer die dreigde op hen neer te slaan en hun rug te breken. Van jongs af aan oefenden Inuit op dergelijke technieken.

Voor ons is het simpelweg niet te bevatten

dat Inuit in zulke frêle vaartuigjes op de woelige, ijskoude wateren van de Arctis zelfs walvissen met harpoenen te lijf gingen.

Wat de wereldberoemde mummies van Qilakitsoq uniek maakt, is de uitstekende staat waarin de lichamen bewaard zijn

Met zijn topattractie pakt het museum pas helemaal op het einde uit. Daar, in een goed verduisterde kamer, liggen ze achter een glazen wand – de wereldberoemde mummies van [Qilakitsoq](#). Op 9 oktober 1972 zijn ze door Hans en Jokum Grønvold, twee broers uit [Uummannaq](#), eerder per toeval ontdekt.

Ze waren op sneeuwhoenders aan het jagen toen hun oog op twee stapels stenen onder een overhangende klif viel. Bij nader toezien bleken dat twee graven te zijn waaronder zes vrouwen en twee kinderen begraven waren.

Wat deze vondst uniek maakt, is de uitstekende staat waarin de lichamen bewaard

zijn. Voor natuurlijke mummificatie zijn de omstandigheden op deze plek optimaal gebleken – een koude, droge en goed geventileerde atmosfeer, beschermd tegen dieren en het weer. Maar het zou nog tot 1978 duren vooraleer de mummies aan een ernstig wetenschappelijk onderzoek onderworpen

Mummies van Qilakitsoq

Baby (6 maanden)

Moeder (25 jaar)

werden. Toen bleek dat de betrokkenen omstreeks 1475 overleden waren. Ze behoorden dus tot de Thulecultuur, dit waren de mensen die door de Noormannen denigrerend *skrælingen* genoemd werden.

Blikvanger is het jongetje van zes maanden. Aanvankelijk dacht men zelfs dat het een pop was, zo goed is hij bewaard

Daarmee was het de oudste vondst van goed geconserveerde mensen en hun kleding, niet alleen van heel Groenland, maar zelfs van het hele Arctische cultuurgebied. Bovendien ging het om mensen die stamden uit de tijd van vóór de eerste contacten met Europese walvisvaarders in de 17e eeuw. Voorlopig is het onze enige informatiebron over deze mensen.

Enkel de vier best bewaarde mummies zijn hier tentoongesteld. Blikvanger is uiteraard het jongetje van zes maanden. Aanvankelijk dacht men zelfs dat het een pop was, zo goed is hij bewaard. Vermoedelijk is dat aan zijn kleiner formaat te wijten, waardoor hij zijn lichaamswarmte veel sneller afgaf dan de volwassenen. Zijn oogjes en mond zijn vergaan, de rest van zijn lichaam is ingedroogd. Hij ligt met zijn hoofdje op de schoot van een vrouw. Hoe vredig dat beeld ook is, wetenschappers sluiten niet uit dat hij na de dood van zijn moeder verstikt is om hem een langzame hongerdood te besparen.

De vrouw zelf ligt met opgetrokken knieën op haar rug, haar mooie kamiklaarzen duidelijk zichtbaar. Haar jasje is van vogelhaar vervaardigd. Vermoedelijk is een niersteen of een darmobstructie haar omstreeks haar vijftienvigste fataal geworden. Ook de vrouw

achteraan, een dertiger, ligt met opgetrokken knieën op haar rug en draagt fraaie kamiklaarzen. Gezien haar gezwollen buik dachten de onderzoekers even dat ze zwanger was.

Heel anders is de houding van de derde vrouw, een vijftiger die onder de tweede grafheuvel begraven lag. Alsof ze ter plekke voor eeuwig ingeslapen is, zo ligt ze daar op haar zij – de knieën licht opgetrokken, een pelsdeken over haar gezicht, haar handen onder haar oksels, zich beschermend tegen de koude.

Net zoals pakweg de oude Egyptenaren geloofden de Inuit dat overledenen op een leven na de dood voorbereid moesten worden. Vandaar dat op de kleding van deze zes vrouwen en twee kinderen niets aan te merken valt. Hun lange reis zou hen misschien naar

het Land der Doden brengen, diep onder de zee, waar ruimschoots voldoende zeezoogdieren leven. Of naar de hemel, waar ze van kariboes en andere landdieren konden leven. Erger was het als ze in het derde dodenrijk terecht kwamen, het Land der Lustelozen. Dat was het lot van slechte jagers en van vrouwen met verkeerde tatoeages. Die deden niets anders dan heel de dag naar vlinanders happen, want ander voedsel was er niet.

Sedert 2021 maken de trommeldansen van de Inuit deel uit van het immaterieel werelderfgoed

Na de lunch zakken we naar Katuaq af, het groot en modern cultureel centrum van Nuuk, waar ons een *Nuuk Grand Experience* in het vooruitzicht gesteld wordt. Een kennismaking met de cultuur van de Inuit dus.

Qilaat (trommel)

Maskerdans

Maskerdans

In die cultuur speelt de trommeldans een grote rol, legt Micky uit. Niet voor niets betekent Katuaq het *Geluid van de trommel*. Het gaat dan steeds om een eenvoudige handtrommel, een houten ring waarover een slagvel gespannen is – een beetje zoals een tamboerijn maar dan zonder schelringen. Een *qilaat* noemen de Inuit dat. Micky toont ons een typische Oost-Groenlandse *qilaat*. Die kan vrij groot zijn, tot een meter in diameter. De Noord-Groenlandse variant daarentegen is kleiner omdat daar nu eenmaal minder drijfhout op de kusten aanspoelt.

Zo'n trommel bespeel je niet door op het membraan te slaan, maar op de buitenkant van de houten ring. Dansend en trommelend beweegt de muzikant tijdens zijn performance over het podium, waarbij hij de *qilaat* een zweverig traject door de lucht laat beschrijven. Sedert 2021 maken de trommeldansen van de Inuit deel uit van het immaterieel werelderfgoed.

Eigentijdse muziek maken ze hier ook. Dat bewijzen Laura en Malloon met het lied *Into the land*, een liefdeslied en tevens danklied voor jagers en vissers. Want zij zijn het die voor het voedsel zorgen. Zij zijn de pilaren van het land.

Want daar draaien deze gemaskerde dansen om – in een bizarre mix van griezelige en clowneske effecten evolueren de dansers tussen het publiek

Dan komen de gemaskerde dansen aan bod. Maskers dragen deze dansers in feite niet, ze beschilderen hun gelaat met zwarte, rode en witte kleuren. Driewerf helaas, Micky is zijn rode stift vergeten. Noodgedwongen beperkt hij zich dan maar tot zwart en wit. Rood is de kleur van leven en dood, zwart is de kleur van de sjamaan, de witte strepen herinneren ons aan het skelet dat we van onze voorouders meegekregen hebben. Met een stokje dwars in zijn mond laat hij zijn wangen bol staan, om het griezeleffect wat te versterken. Want daar draaien deze gemaskerde dansen om – in een bizarre mix van

griezelige en clowneske effecten evolueren de dansers tussen het publiek. Ondertussen is ook Evalou in de zaal verschenen, netjes voorzien van een masker in zwart, wit en... rood.

Proeverijen maken kennelijk ook deel uit van het culturele programma. Een hapje van koudwatergarnaal met krab krijgen we voorgeschoteld, een hapje op basis van lam, en daar een paar teugen IJslands bier bovenop. Over dat laatste zijn we iets minder enthousiast. Terwijl donkere wolken zich boven de

stad installeren, keren we naar de Fram terug. Daar is de loopbrug niet langer op dek 3 maar op dek 5 aangesloten. Zelfs in dit korte tijdsbestek is het getijverschil kennelijk groot genoeg om de toegang tot dek 3 onder de rand van de kade te doen verdwijnen.

Even na vijf gooit de Fram de trossen los. In een zijdelingse beweging schuift hij naar het midden van de kleine haven, draait er ter plaatse 180° om zijn as en vaart vervolgens de smalle havengeul uit, de asgriauwe wolken tegemoet. Verder noordwaarts gaat het nu via de [Straat Davis](#). Sisimiut is onze volgende bestemming, een kleine nederzetting ongeveer 75 km ten noorden van de poolcirkel. Het is de meest noordelijke haven van Groenland die heel het jaar ijsvrij is.

De zee is zo rustig niet meer, de wind creëert witte golfkoppen op het woelige water. Zodra we het open water van de Straat Davis bereiken wordt de voorplecht op dek 5 voor het publiek afgesloten. De achterplecht op dek 7 blijft wel vrij toegankelijk.

Een storm mag je dit niet noemen, verre van, maar netjes op een rechte lijn stappen lukt ons niet meer

Later op de avond wordt de zee steeds woeliger, de Fram slingert heen en weer op de turbulente golven. Een storm mag je dit niet noemen, verre van, maar netjes op een rechte lijn stappen lukt ons niet meer. We waggelen naar het restaurant voor het

avondmaal. Aan bakboord zijn de buitendeuren nu ook gesloten, alleen aan stuurboord – de landzijde – mogen we nog naar buiten.

Zesduizend inwoners telt Sisimiut. En duizend sledehonden. De nederzetting staat dan ook bekend als de hoofdstad van de sledehonden. Maar het parool blijft hetzelfde, zo vernemen we tijdens de dagelijkse briefing. Dit zijn werkhonden, geen huisdieren. Dat houdt in dat we een respectabele afstand handhaven en de honden enkel fotograferen met toestemming van hun eigenaar. Al is de kans vrij klein dat we sledehonden zullen zien, want 's zomers worden ze op een plek bijeengebracht die heel toepasselijk *Dog*

Town genoemd wordt, een kilometer of drie buiten de stad.

Toch heeft Sisimiut zijn naam niet aan honden, maar aan vossen ontleend, want letterlijk betekent dat *De mensen die bij de vossen-holen wonen*. In het oude stadsdeel is het heel aangenaam wandelen en er is een uitstekend museum, compleet met goed bewaarde historische gebouwen. De temperatuur zal tot ongeveer 11 °C stijgen, de wind zal niet harder dan 7 m/s blazen. En, niet onbelangrijk, de Fram zal over een aanlegsteiger beschikken. Klinkt allemaal veelbelovend. Dat er regen voorspeld wordt kort na het middaguur zal ons niet afschrikken.

[Top](#)

Zondag 20 augustus | Sisimiut

Heel de nacht door blijft de zee onrustig, maar daar merken we amper iets van. Bij het ontwaken blijken we tien tot vijftien kilometer uit de kust te varen. Grijs wolken hangen laag boven het zwarte wateroppervlak, witte golfkoppen geven ons het signaal dat de zee voorlopig niet tot rust wil komen. Maar de deining hindert niet langer onze bewegingen, de voorplecht is weer toegankelijk gemaakt en de zichtbaarheid is redelijk goed.

Spuitfonteinen verraden de aanwezigheid van bultruggen, maar de dieren zelf krijgen we niet in beeld

In de verte rijzen grillige bergtoppen als blauwgrijze schimmen boven de nevels uit.

Soms maken ze deel uit van het kustgebied, soms zijn het eilanden die als schildwachters voor de ingang van de fjorden staan. Spuitfonteinen verraden de aanwezigheid van bultruggen, maar de dieren zelf krijgen we niet in beeld. Een obligate noordse stormvogel zweeft het schip voorbij.

Hun naam ten spijt zijn zwarte zeekoeten geen koeten, maar alken

Ook enkele zwarte zeekoeten maken hun opwachting. Hun naam ten spijt zijn het geen koeten, maar alken. 's Zomers zijn ze goed herkenbaar aan de grote witte vlek op hun zwarte verenkleed. Rotsachtige kusten,

Zwarte zeekoet

Noordse stormvogel

Grote burgemeesters (volwassen en juveniel)

kliffen en eilanden zoals hier zijn hun favoriete broedgebied. Nadert de winter, dan zoeken ze liever het zuiden op. Ze voeden zich voornamelijk door naar de zeebodem te duiken waar ze onder meer vissen en schaaldieren verschalken.

Een prachtig geheel is het, dit kleurrijke stadje aan de voet van het imposante kustgebergte

Dan komt [Sisimiut](#) geleidelijk uit de nevels tevoorschijn. We zijn meteen overtuigd, dit is

met stip de bekoorlijkste nederzetting die we al gezien hebben. Een prachtig geheel is het, dit kleurrijke stadje aan de voet van het imposante kustgebergte. Een homogeen geheel ook, met de aantrekkelijke kleurenwielde van al die houten huisjes die in de meest onmogelijke posities op de diepgroene rotsheuvels lijken te balanceren. In hemdsmouwen genieten we van het decor. Wind is er nauwelijks, het water is rustig sedert we de inham binnengevaren zijn. En toch bevinden we ons in het poolgebied, want vanmorgen om 6.52 u. hebben we naar verluidt de poolcirkel gekruist.

Half elf. Søren staat ons op de kade op te wachten. Normaal vertoeft hij in Denemarken en studeert er economie, maar hij is er even tussenuit geknepen. Een sabbatsjaar, zeg maar. Tot februari zal hij hier in Sisimiut verblijven. Wat een jonge Deense student bezielt om een winter lang in de duisternis en de koude te komen doorbrengen, willen wij weten. De boeiende winteractiviteiten, zo luidt het ontwapenende antwoord – met de sneeuwscooter en met de hondenslee rijden, de winterse omgeving verkennen, een beetje jagen. In afwachting van dat alles leidt hij

toeristen rond om wat geld in het laatje te brengen.

Zo gaat onze *Cultural Historical Hike* van start. Een echte wandeling kan je het niet noemen, op sommige punten zal het eerder een klimpartij over de rotsen worden. Want we zullen het eiland [Sallinnguit](#) verkennen, waar sporen van eeuwenoude bewoning te vinden zijn. Tegenwoordig noemen ze het Teleøen, Deens voor Telecom-eiland, gezien de telecommunicatieapparatuur die er geïnstalleerd is.

Sisimiut – Oude kerk (blauw) en nieuwe kerk (rood)

Parasukmeer

Het dienstpersoneel mocht enkel de ingang beneden gebruiken. Upstairs downstairs op z'n Groenlands dus

Langs het rustige water van de [Parasuk](#), de baai waar beginnende kajakkers hun vaardigheden inoefenen, kuieren we naar Sallinguit. Vroeger was dit een wijk met overheidsgebouwen waar Deense ambtenaren resideerden. Vandaar dat vele huizen twee verdiepingen hebben, met op elke verdieping een ingang. Het dienstpersoneel – meestal lokale Inuit – mocht enkel de ingang beneden

gebruiken. *Upstairs, downstairs* op z'n Groenlands dus.

Tegenwoordig mag je Sisimiut een bloeiende nederzetting noemen, aldus Søren. Het inwonersaantal blijft toenemen, in die mate dat je tot een jaar op een appartement moet wachten. Voor de kleintjes zijn er acht kindergarten, de school telt vierhonderd leerlingen, er is een afdeling van de universiteit. Kortom, aan opleidingen is er geen gebrek. De toekomst ziet er rooskleurig uit voor

Upstairs, downstairs

Sisimiut.

Wat ons niet ontgaat is het feit dat het 'eiland' Sallinguit geen eiland is, want je wandelt er zo naartoe. Dat heeft met de uitbreiding van de haven in 2012 te maken. Wat toen aan gesteente bovengedaald werd, is gebruikt om Sallinguit met het vasteland te verbinden. Gaan we nog verder terug in de tijd, dan bestond het eiland niet eens. Duizenden jaren geleden bevond het eiland zich immers helemaal onder water. Dat het toch

Parasukbaai

tevoorschijn gekomen is, heeft dan weer te maken met het feit dat de grond hier nog altijd ongeveer vier centimeter per jaar omhoog rijst. Zo'n twaalfduizend jaar geleden kwam er een einde aan de laatste ijstijd. Een groot deel van de ijsmassa die Groenland voorheen bedekte, verdween toen. Bevrijd van dat enorme gewicht, begon de landmassa heel langzaam op te veren. Aan die postglaciale opheffing is nog steeds geen einde gekomen.

Elk jaar rijst de grond hier nog altijd ongeveer vier centimeter omhoog

Søren leidt ons naar het hoogste punt van het eiland. Meer dan vierduizend jaar geleden reeds hadden de Saqqaq de charmes van deze baai ontdekt – een veilige haven in de buurt van rijke vis- en jachtgronden. Dat hebben archeologen kunnen vaststellen. Ook de Thule, de rechtstreekse voorouders van de Inuit, hebben hier winterwoningen gebouwd. Vervolgens vestigden de Inuit zich hier.

Inuitgraf

Twee graven, waarschijnlijk uit de 18e eeuw, getuigen daarvan. Net zoals de graven die we al gezien hebben, zijn ze niet in de harde grond uitgegraven, maar bestaan ze uit stenen die op elkaar gestapeld zijn. Daar houdt de gelijkenis evenwel op. Want de Inuit plachten hun doden in een gehurkte houding te begraven, met het gezicht naar de zee. Vandaar de koepelvorm van deze graven. Het moeten belangrijke mensen geweest zijn, die hier begraven zijn, aangezien dit een buitengewoon mooie plek is.

De Inuit plachten hun doden in een gehurkte houding te begraven, met het gezicht naar de zee

Overigens zijn Inuit zeer spiritueel, maar ook zeer bijgelovig. Zij zullen niet in de buurt van deze graven komen, zelfs niet om de aardbeien te plukken die hier volgende maand zullen groeien, aldus Søren. Die gevoeligheden, daar hielden de Denen geen rekening mee toen ze de telecominfrastructuur op dit eiland begonnen uit te bouwen. Grote reservoirs prijken nu pal naast de graven.

In de verte zien we een tiental honden op het naburige eiland rondlopen. Meestal worden sledehonden tijdens de zomer in Dog Town ondergebracht. In totaal zijn er dat ongeveer twaalfhonderd. Maar deze ei-

Knolduizendknoop

Turfhuis – Winterwoning van de Inuit

Turfhuis – Ingang

genaar heeft toestemming gevraagd en gekregen om zijn honden op dit eiland onder te brengen. Een slimme zet volgens Søren, want de honden kunnen weliswaar zwemmen, maar het koude water schrikt hen af. Dus blijven ze waar ze zijn. Leg je voedsel voor verscheidene dagen klaar, dan zullen ze dat niet ineens naar binnen schrokken, maar enkel eten wat ze nodig hebben om hun honger te stillen.

Dichterbij kijken we neer op wat de overblijf-

selen blijken te zijn van turfhuizen. Zelf zouden we ze nauwelijks herkend hebben, deze onregelmatige, met gras bedekte heuveltjes. Maar een paar honderd jaar geleden deden deze structuren dienst als winterwoningen van de plaatselijke Inuit.

Een paar honderd jaar geleden deden deze structuren dienst als winterwoningen van de plaatselijke Inuit

De wanden waren uit steen en turf opgetrokken, het dak steunde op een structuur van drijfhout en walvisbeen, de ramen werden met doorschijnende darmen van zeehonden gedicht. De deur was steeds naar het zuiden gericht om warmte van de zon binnen te krijgen. De locatie was alleszins goed gekozen, want hier kon je dieren die in de omgeving opdaagden snel spotten.

In het grootste van de drie turfhuizen woonden verscheidene families samen. Gezond leven was het er niet, want turf is een koud en

vochtig materiaal. De vochtigheidsgraad binnenin moet groot geweest zijn, temeer daar veel mensen maandenlang dicht bij elkaar leefden. Toch waren zulke huizen in de jaren veertig van de vorige eeuw nog steeds in gebruik in Groenland.

Toch waren zulke huizen in de jaren veertig van de vorige eeuw nog steeds in gebruik in Groenland

Verschillende families samen vormden kleine gemeenschappen. De leider van de gemeenschap was tevens de sjamaan. Hij werd geacht over spirituele krachten te beschikken. Rechtspraak bestond erin dat ten aanschouwen van de volledige gemeenschap een aanklacht geformuleerd werd en de betichte zijn versie van de feiten gaf. Vervolgens kwamen de wederzijdse replieken. Die werden niet uitgesproken, maar gezongen. Werd de betichte schuldig bevonden, dan bestond de straf louter en alleen uit de schaamte die uit deze publieke confrontatie voortspoot. In een kleine gemeenschap volstond dat. Maar de Denen hadden daar geen goed woord voor over en hebben er komaf mee gemaakt.

In de jaren zeventig van de vorige eeuw schafte de Deense regering de subsidies voor kleine kustdorpjes af. De bedoeling was de mensen in grotere entiteiten zoals Sisimiut bijeen te brengen. Families ervoeren dat meestal als een zegen, omdat ze gemakkelijker toegang kregen tot winkels, onderwijs en gezondheidszorg.

Breedbladig wilgenroosje (nationale bloem van Groenland)

Arctische wilg

Poolhoornbloem

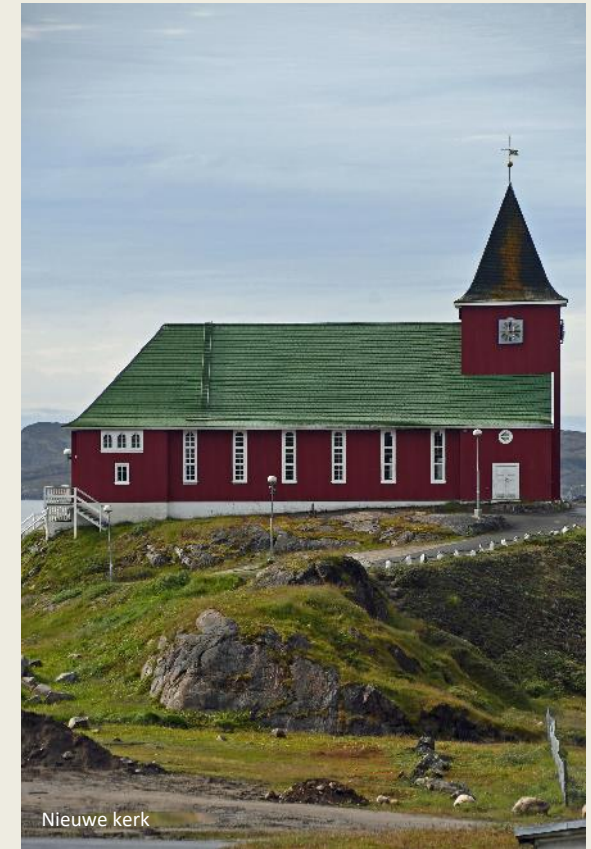

Visseren en jagers daarentegen konden in de kleine appartementen moeilijk aarden.

In een uiterst precair evenwicht balanceert het kwartet op een van de steilste heuvels

Zoals voorspeld begint het vanaf twaalf uur te regenen, vrij behoorlijk zelfs. We lunchen aan boord van de Fram en trekken er weer op uit, ditmaal voor een *Self guided tour* door de oude koloniale stad. Sisimiut mag dan een kleine nederzetting zijn, ze doen er veel aan om bezoekers een brede waaier aan activiteiten te bieden. Toerisme is naast visserij een belangrijke bron van inkomsten geworden.

Langs het spiegelgladde water van de Parasukbaai klimmen we omhoog naar wat eens het centrum van de oude kolonie was, toen deze nederzetting nog haar Deense naam Holsteinsborg droeg. Het lijkt wel alsof ze de zwaartekracht uitdagen, zo klampen de kleurige houten huizen zich vast aan de fluweelgroene hellingen. In

Smidse (einde 19e eeuw)

Nieuwe kerk

een uiterst precair evenwicht balanceert een kwartet van identieke rode huizen op een van de steilste heuvels. Een stevige windstoot en ze liggen omver, zou je denken, maar dat is natuurlijk maar schijn. Zo bereiken we het oude kerkhof, een overwoekerd grasveld met roestige metalen kruisen en hier en daar een houten afrastering rond een vergeten graf.

Met chirurgische precisie werd een dwarsdoorsnede gemaakt, zodat het koor los kwam te staan van het kerkgebouw

Er hangt een dichte bewolking over de baai, maar het regent niet meer. Wind is er niet, koud is het evenmin. De jas die we meegenomen hebben, ervaren we als overbodige ballast.

Helemaal boven op een van de heuvels torent een rood kerkgebouw boven de koloniale stad uit. Al dateert ze van 1929, toch noemen ze dit nog steeds de nieuwe kerk. Want ze vervangt het oude blauwe kerkgebouw dat iets lager staat en te klein geworden was.

Oude kerk

De oude blauwe kerk uit 1775, de Bethelkerk, is een van de oudste kerken in Groenland

In 1988 bleek ook de nieuwe kerk te klein te zijn. Dat probleem hebben ze met een knap staaltje van vakmanschap opgelost. Met chirurgische precisie werd een dwarsdoorsnede gemaakt, zodat het koor los kwam te staan van de rest van het kerkgebouw. Vervolgens

werd het koor een meter of zes opgeschoven zodat het schip in de tussenruimte uitgebreid kon worden. Waar er vroeger vier grote witte buitenramen waren, zijn er dat tegenwoordig zes. Zeg niet dat dit geen dynamische gemeenschap is.

Naarmate we verder klimmen, belanden we in de residentiële wijken met grote appartementsgebouwen, een dienstencentrum, een school, een enorm kerkhof vol witte kruisen. Dit is de oude stad niet meer, hier komt het hedendaagse Sisimiut tot leven, hier groeit de stad. In de verte zien we de appartementsgebouwen waar Søren het gisteren over had, met een enorme afbeelding van een muskusos of van vogels op de zijgevel.

We zakken af naar het [museum](#). Enkele historische gebouwen staan er over het terrein verspreid – een turfhuis uit het begin van de 20e eeuw, een zomertent van de Inuit, een smidse van het einde van de 19e eeuw, de woning van de koloniale manager, de oude blauwe kerk.

De smidse herbergt zoals te verwachten was het alaam van een smid, maar ook dat van een timmerman. Zelfs mout kon je er kopen, want zelf bier brouwen was hier de normaalste zaak van de wereld.

Toen Sisimiut vanaf 1933 over een telegraafkantoor mocht beschikken werd dat maar in het huis van de manager ondergebracht. We ontdekken er zelfs een klaslokaaltje, inclusief fotootje van een beoefende groep leerlingen.

Het turfhuis blijkt binnenin met moderne materialen ingericht te zijn en suggereert daarom meer comfort dan eertijds aanwezig was. We tellen twee slaapplatforms, dus vonden twee gezinnen in deze kleine ruimte een onderkomen. Zo simpel was dat.

Maar het is de oude blauwe kerk, de Bethelkerk, die ons het meest weet te verrassen. Uit 1775 dateert ze, daarmee is ze een van de oudste kerken in Groenland. Het is ook de allereerste kerk die door de Groenlanders zelf betaald en gebouwd werd. Ze zonden zestig vaten walvisblubber naar Kopenhagen en ontvingen in ruil daarvoor een zelfbouwpakket voor hun kerk.

Dat Egede in 1722 begonnen was Groenland te kerstenen, weten we ondertussen. Dat moet hem vrij aardig gelukt zijn ook, want minder dan een eeuw later, in 1804, was iedereen in de omgeving van Sisimiut gedoopt. Toch bleef er een spanningsveld aanwezig – zelfs heden ten dage nog – tussen dat nieuwe christelijke geloof en de traditionele religie van de Inuit met zijn geesten en zijn bijgeloof.

*Toch bleef er een spanningsveld
tussen het nieuwe christelijke geloof
en de traditionele religie van de Inuit*

Dat wordt treffend geïllustreerd in de twee video-installaties die in de kerk opgesteld staan. Aan de ene kant heb je een sjamaan, aan de andere kant een lutheraanse geestelijke. Door op een knop te drukken kan je aan elk van hen een tiental voorgeprogrammeerde vragen stellen. Op de schermen verwoorden de sjamaan en de lutheraanse geestelijke vervolgens hun antwoord. En die antwoorden kunnen behoorlijk uiteenlopen.

Een interessante vraag lijkt ons bijvoorbeeld wat een man moet doen als zijn vrouw maar niet zwanger geraakt. Voor de sjamaan is dat een probleem dat heel de gemeenschap aangaat. Met z'n allen moeten ze dan samen een huis bouwen waar het binnenin heel donker is. Vervolgens trekken een aantal mannen en vrouwen – het wanhopige echtpaar inbegrepen – zich in dit huis terug en *spelen* er met elkaar. Krijgt de vrouw daarna een kind, dan is het probleem opgelost. Komt daar geen

Straat Davis

kind van, dan mag de man een tweede vrouw nemen.

Volgens de lutheraanse geestelijke daarentegen kennen we Gods plan niet. We kunnen

alleen maar tot Hem bidden en een voorbeeldig leven leiden, in de hoop dat Hij onze kindwens toch nog inwilligt. Een tweede vrouw nemen mag echt niet. Heeft een man

toch meer dan een vrouw, dan moet hij ze allemaal goed onderhouden, maar hij mag met slechts één van die vrouwen intiem zijn.

*Een echtpaar dat geen kinderen krijgt,
is voor de sjamaan een probleem dat
heel de gemeenschap aangaat*

Half vijf. De Fram keert Sisimiut de rug toe en vaart opnieuw de Straat Davis tegemoet. Ilulissat is nu onze volgende bestemming. Dat zal een hoogtepunt van onze reis worden, vernemen we tijdens de avondlijke briefing. Want hier is het dat de fameuze Jakobshavn-gletsjer zich bevindt, de meest productieve gletsjer van het noordelijke halfrond. In zijn eentje levert hij 10 % van alle ijsbergen die uit Groenland tevoorschijn komen. Dat komt overeen met een jaarlijkse ijsmassa van 35 miljard ton – voldoende om heel België met een ijslaag van 1,2 m te bedekken. Niet voor niets heeft de Unesco dit gebied in 2004 tot werelderfgoed uitgeroepen. Wat dat voor de omgeving betekent, zullen we morgen met eigen ogen kunnen aanschouwen.

[Top](#)

Maandag 21 augustus | Ilulissat – Diskobugten – Ijsfjord

Bij het ontwaken is het meteen duidelijk – deze omgeving kent haar gelijke niet. Amper hebben we de gordijnen terzijde geschoven, of we kijken tegen een heuse stoet ijsbergen aan. En dat terwijl onze kajuit zich aan bakboord bevindt, de zijde die naar de open zee gericht is. Wat zich aan stuurboord afspeelt, is zo mogelijk nog adembenemender. Want daar is het dat de ijsbergen uit de fjord tevoorschijn komen.

Amper hebben we de gordijnen terzijde geschoven, of we kijken tegen een heuse stoet ijsbergen aan

Op de voorplecht kunnen we daar ten volle van genieten. Een legertje ijsbergen dobbert als een witte fortengordel voor de kust. Prachtexemplaren zijn het, stuk voor stuk, met afmetingen om van te duizelen. En dan hebben we het nog maar alleen over het

Diskobugten – Ijsbergen

zichtbare gedeelte dat boven het wateroppervlak uitsteekt. De verscheidenheid in vorm en kleur verbluft. Sommige ijsbergen lijken uit een sneeuwlandschap weggesneden te zijn, andere zijn op pokdalige wijze met witte megalieten overdekt, nog andere lijken de scherpe pieken van Spitsbergen te willen imiteren. Smeltwater glinstert in het licht van de opkomende zon, drijft langs steile ijswanden naar beneden of verzamelt zich in een occasioneel watervalletje. Met haar spel van licht en schaduw onthult diezelfde zon zonder mededogen de brutale littekens van het kalven en het smelten van de ijsbergen.

Hoe betoverend dit schouwspel ook moge zijn, voor de navigatie-officieren op de brug is het geen pretje hier te varen. De vele scheren – kleine rotsachtige eilandjes zoals je die aan het begin van elke fjord aantreft – nopen

over de aflopende helling van het kustgebergte. Maar de homogene charme van Sisimiut, daar kunnen ze niet aan tippen.

Vierduizend vijfhonderd mensen wonen hier. Traditioneel leven ze uitsluitend van de visserij. In die mate dat ze voor hun belangrijkste exportproduct – de heilbot – een monument opgericht hebben. Diskobugten, de enorme baai waar we ons nu bevinden, staat immers bekend voor haar voedselrijke wateren. Het verhaal is bekend – de

tot uiterste voorzichtigheid. Voeg daar nog wat onvoorspelbare ijsbergen aan toe, en je hebt de handen vol wanneer je je weg naar de haven zoekt.

Een legertje ijsbergen dobert als een witte fortengordel voor de kust

In de verte doemt Ilulissat geleidelijk uit de ochtendnevel op. Het is een beeld dat ons intussen vertrouwd voorkomt, al die woningen met hun pittoreske kleuren, verspreid

smeltende ijsbergen voeren mineralen aan waar plankton op teert, dat op zijn beurt een voedselbron is voor andere soorten. Zeezoogdieren zijn er daarom in overvloed. Dat wisten de Saqqaq al toen ze meer dan vierduizend jaar geleden hier neerstreken. Helemaal juist, lijkt een solitaire bultrug ons met zijn spuitfontein te willen zeggen.

Ondertussen heeft toerisme naast visserij een vaste plaats als inkomstenbron gekregen. Want met de nabijgelegen IJs-

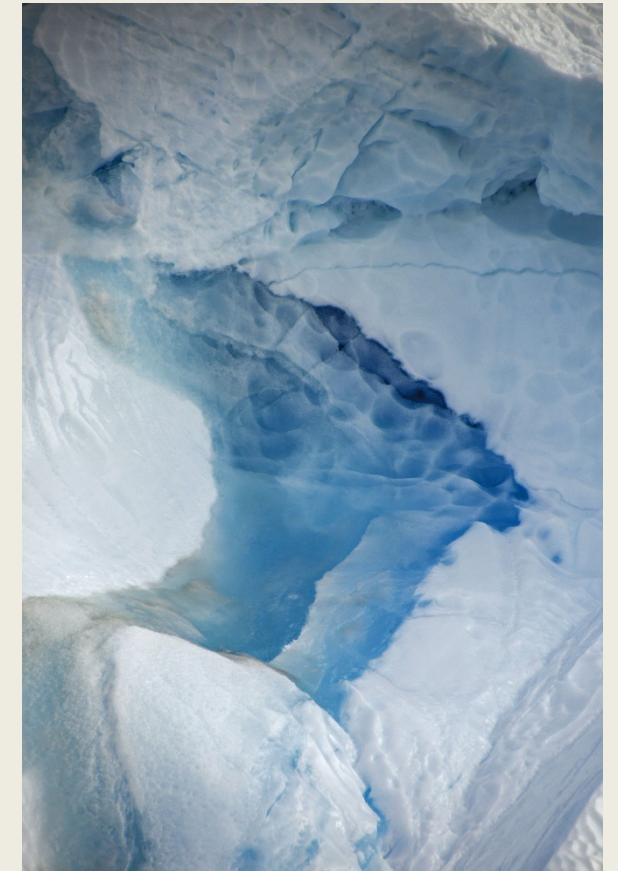

fjord heeft Ilulissat een topper van wereldklasse in huis. Visserij spelen daar al vele jaren op in en bieden tijdens het zomerseizoen boottochten naar de ijsbergen aan.

Een eind buitengaats houdt de Fram halt. In de relatief kleine haven is voor ons immers geen aanlegsteiger beschikbaar. Wanneer we straks aan land zullen gaan, zal dat met een zodiac zijn die ons in de haven op een van de pieren zal droppen. De weergoden zijn ons gunstig gezind, de temperatuur bedraagt zowaar

Diskobugten – Ijsbergen

15 °C. In deze omstandigheden voelt dat bijna tropisch aan.

Maar dat is voor straks. Want de Maya Saqqaq, de vissersloep van schipper William, is langszij komen liggen. Via de tenderpit op dek 2 klimmen we aan boord voor onze *Boat Trip to the Icefjords*. Al loopt dat niet van een leien dakje. Want Diskobugten is geen beschermde inham, het is een enorme baai waar de golven zo goed als vrij spel hebben. Zelfs vastgesjord aan het platform van de Fram dobbert de Maya Saqqaq hevig op en

neer op de onrustige zee. Veilig overstappen is een kwestie van een perfect getimede sprong en een stevige *sailor's grip* van onze Filippijnse matrozen.

Lang duurt het niet voor we een tweetal kilometer ten zuiden van Ilulissat de wereldberoemde [Ijsfjord](#) naderen. De witte fortengordel die we vanmorgen in de verte zagen kunnen we nu van dichtbij bewonderen. Maar ook weer niet te dichtbij, want dat is levensgevaarlijk. Schipper William weet wat hij doet, hij heeft dertig jaar ervaring met deze

boottochten. In al die jaren heeft hij het zelf een vijftal keer meegemaakt dat een enorme ijsberg kantelde. Dan ben je liever niet te dicht in de buurt.

Het lijkt wel alsof we naar een aaneengesloten landschap van sneeuw en ijs staan te kijken, zo dicht schurken de ijsbergen tegen elkaar

Drijvende kathedralen, zo noemt men deze reusachtige ijsbergen soms, maar zelfs dat

beeld schiet tekort om de giganten te beschrijven waar we nu tegenaan kijken. Wat meer is, we kunnen nauwelijks afzonderlijke ijsbergen onderscheiden. Het lijkt wel alsof we naar een aaneengesloten landschap van sneeuw en ijs staan te kijken, zo dicht schurken de ijsbergen tegen elkaar.

Aan de basis van dit wonderlijke natuurverschijnsel ligt de [Jakobshavngletsjer](#), zoals we weten de meest productieve gletsjer van het noordelijke halfrond. Dat heeft hij aan de

Diskobugten – Ijsbergen

snelheid te danken waarmee hij naar beneden schuift. Die schommelt een beetje in de loop der jaren, maar bedraagt doorgaans een spectaculaire 20 tot 35 meter *per dag*. Het gevolg laat zich raden. Aan het gletsjerfront kalven aan de lopende band ijsmassa's af.

Het smelten van de ijsbergen gebeurt niet bovenaan door de zon zoals wij zouden verwachten, maar wel onderaan door het schurend effect van de zeestroming

Soms zijn dat kleinere ijsbergen – alle verhoudingen in acht genomen – soms staat er werkelijk geen maat op hun dimensies. Op 16 augustus 2015 toonden satellietbeelden een ijsmassa van 12,5 km² die vrijgekomen was. Een ijsberg met een hoogte van een kilometer is ook al geen uitzondering. Raakt zo'n ijsmassa tijdens het afkalven de bodem van de fjord of botst ze met een andere ijsmassa, dan kan dat zelfs een gletsjeraardbeving veroorzaken die door seismografen over heel de wereld waargenomen kan worden.

Eens afgekalfd drijven al die ijsbergen langzaam maar zeker zeewaarts. Dat is althans de bedoeling. Maar er is een probleem. Deze Ijsfjord is indertijd door een gletsjer uitgeschuurd. En zoals het een gletsjer betaamt, heeft hij aan het uiteinde van de fjord een morene achtergelaten. Waar de fjord gemiddeld duizend meter diep is, is het water ter hoogte van het uiteinde *slechts* 250 m diep. Voor kleine ijsbergen is dat geen probleem, maar grote exemplaren kunnen niet over deze drempel. Ze blokkeren de doorgang

voor alle andere ijsbergen en er ontstaat een opstopping van je welste. De fjord is ongeveer 70 km lang en is over heel zijn lengte met ijsbergen gevuld.

Kantelt een ijsberg met lange uitsteeksels, dan lijkt het alsof een kathedraal uit het water tevoorschijn komt

William legt zijn boot even stil en haalt een kaart van de omgeving boven. De fjord is hier

Dat kan je zelf vaststellen als je even de gletsjers ter hoogte van de waterlijn aandachtig observeert.

In 2015 toonden satellietbeelden een ijsmassa van 12,5 km² die vrijgekomen was

Een andere mogelijkheid is dat een ijsberg het begeeft door de druk van de achterliggende ijsbergen. Er breekt dan een stuk af en plots is de weg vrij. Wanneer dat gebeurt, valt niet te voorspellen. Maar het creëert alleszins een

acht kilometer breed, legt hij uit, we bevinden ons ongeveer tegenover het midden ervan. De ijsbergen doen er verscheidene maanden over om na het kalven tot hier te komen. Vervolgens zitten ze hier vijf tot zeven maanden vast. De doorgang kan vrijkomen zodra de ijsbergen die de boel blokkeren voldoende weggesmolten zijn. Maar dat smelten gebeurt niet bovenaan door de zon zoals wij zouden verwachten, maar wel onderaan door het schurend effect van de zeestroming.

Diskobugten – Ijsbergen

zeer gevaarlijke situatie. Cruises moeten dan afgelast worden omdat de risico's te groot zijn.

Eens bevrijd zetten de ijsbergen hun weg ongehinderd voort. Niet zuidwaarts zoals we zouden verwachten, maar noordwaarts langs de westkust van Groenland

De meeste ijsbergen rondom ons liggen ondersteboven. Dat zie je aan hun cleane, gladde oppervlakken. Maar er zijn ook ijsber-

gen met scherpe punten en rommelige oppervlakken. Die zijn nog niet ondersteboven gekeerd, maar dat komt nog, weet William met zekerheid te voorspellen.

Kantelt een afgeronde ijsberg, dan geeft dat nauwelijks golven. Kantelt een ijsberg met lange uitsteeksels, dan lijkt het alsof een kathedraal uit het water tevoorschijn komt. Dat heeft William dus een vijftal keer met eigen ogen zien gebeuren.

Eens bevrijd zetten de ijsbergen hun weg ongehinderd voort. Niet zuidwaarts zoals we zouden verwachten, maar noordwaarts langs

Noordse stormvogel

de westkust van Groenland. Want dat is de richting waarin de West-Groenlandse Zeestroom hen voortstuwt. Pas aan het noordelijke uiteinde van de [Baffinbaai](#) worden ze eerst naar het westen en dan naar het zuiden afgebogen. Daar krijgt de warmere Labradorstroom hen te pakken en voert hen definitief zuidwaarts, een trage smeltdood tegemoet. De allergrootste ijsbergen leggen pas ter hoogte van de 40e breedtegraad het loodje – ongeveer de

Isfjord Centre

breedtegraad van New York en Madrid. Dat ze een gevaar vormen voor de scheepvaart, daar kan de Titanic over meespreken.

Met zijn gebogen vormen wil het Isfjord Centre de vlucht van de sneeuwuil evoceren

Een van de warmste dagen van het jaar is dit, aldus William. Want momenteel bedraagt de luchttemperatuur een comfortabele 10 °C. Zelf merken we

Wollegras

daar niet zoveel van, gezien de koude wind die ons van tussen de ijsbergen tegemoet waait. Overigens was het heel het jaar door vrij koud, bessen zullen er dit jaar niet zijn, klinkt het overtuigd.

Dat CO₂ de oorzaak zou zijn van de klimaatopwarming, daar hecht William geen geloof aan. Toegegeven, het zal warmer worden, daar twijfelt hij niet aan. Maar die evolutie heeft louter natuurlijke oorzaken. Meer bepaald

Isfjord

denkt hij aan astronomische factoren zoals de veranderende hoek van de aardas ten opzichte van de ecliptica. Dat we uitgerekend hier, in dit land van smeltende gletsjers en hongerende ijsberen, een klimaatontkenner zouden ontmoeten, komt als een schok.

Een snelle lunch aan boord van de Fram volstaat, want we willen er zo snel mogelijk opnieuw op uit trekken. Weer is de onovertroffen Ijsfjord onze bestemming, maar ditmaal vanuit een heel ander perspectief. Een zodiac zet ons aan wal in de haven van Ilulissat, een shuttlebus voert ons vervolgens naar het [Ijsfjord Centre](#).

Doorgaans schuift de Jakobshavn-gletsjer een spectaculaire 20 tot 35 meter per dag naar beneden

Een hypermodern gebouw is dat, het werd pas in juli 2021 geopend. Met zijn gebogen vormen wil het de vlucht van de sneeuwuil evoceren. Je kan er door een permanente tentoonstelling over het verhaal van het ijs struinen, maar je kan er ook over het dak wandelen om van het uitzonderlijke panorama te genieten.

De echte blikvanger is natuurlijk de Ijsfjord zelf. Voorlopig ligt die nog

grotendeels achter de heuvels verscholen. Reuzebenieuwd vatten we de wandeling van ongeveer anderhalve kilometer aan. Het comfortabele [plankenpad](#) voert ons door een brede, groene vallei waar in een ver verleden een gletsjer zijn weg naar zee zocht. Her en der koesteren bloemen zich in de warme zomerzon – onder meer witte poolhoornbloemen, lilablauwe grasklokjes, frivool Arctisch wintergroen en uitheemse margrietten. Pluizige katjes van Arctische wilgen staan parmantig overeind tussen de grassprietten. Witte toefjes van wollegras deinen traag

heen en weer met de wind.

Het plankenpad voert ons verder naar beneden. Geleidelijk komt nu de Ijsfjord van achter de heuvels tevoorschijn. Een verbluffend zicht is het, de weelderige toendravegetatie met de vele zwerfkeien en daarachter een helwitte horizon van sneeuwkastelen. Naarmate we dichterbij komen, verandert het perspectief en komt ook het wateroppervlak in beeld. Duidelijk is nu dat dit geen Arctisch

sneeuwlandschap is, maar een collectie ijsbergen die schouder aan schouder liggen te drummen om zich naar de uitgang te begeven. Al moet gezegd dat het vaak moeilijk te onderscheiden is waar de ene ijsberg eindigt en de andere begint.

Alsof we op een tribune staan met een spectaculaire stoet van ijsbergen aan onze voeten

Een vlucht witbuikrotganzen is op een

van de vlakke stroken ijs aan de waterkant neergestreken. De witte vlek in hun hals en de witte onderkant van hun staart maken hen goed herkenbaar. Wellicht hebben ze verzamelen geblazen om hun overwinteringsgebied aan de oostkust van de Verenigde Staten op te zoeken. Estuaria zoals dit, met een brak mengsel van zoet en zout water en een duidelijk getijverschil, zijn hun favoriete biotoop.

Dit zonovergoten panorama magisch

noemen is geen overdrijving. Zo onwezenlijk is het, om door het onge-repte zomerse toendralandschap te wandelen, met al die ijsbergen bijna binnen handbereik. Maar dat is maar schijn. Gewoon door hun enorme omvang lijken ze zo dichtbij.

Alsof de Jakobshavngletsjer een ijzige witte tong van 70 km naar de oceaan uitsteekt

Helemaal beneden mondt het plankenpad op een stevige houten trap uit. Een bordje maant ons aan niet op het strand te gaan vanwege het extreme gevaar dat daar dreigt. Een plots afkalvende ijsberg kan immers makkelijk tsunamigolven teweegbrengen. Bevind je je op dat ogenblik in de buurt van het strand, dan kan dat fataal voor je aflopen.

Raven zijn een van de weinige vogelsoorten die in het poolgebied overwinteren. Toch hebben ze geen witte, maar zwarte veren

Via de trap klimmen we tegen de helling omhoog. Helemaal boven lijkt het alsof we op een tribune staan met een spectaculaire stoet van ijsbergen aan onze voeten. Het uitzicht is ronduit fabuleus. Je raakt er niet op uitgekeken. Zo ver we naar het oosten kijken kunnen, liggen de ijsbergen in gesloten gelederen hun beurt af te wachten. In feite zijn dit geen afzonderlijke ijsbergen meer, je kan bijna spreken van een langgerekte, compacte ijsmassa. Alsof de Jakobshavn-gletsjer een ijzige witte tong van zeventig kilometer

lang naar de oceaan uitsteekt. De Ijsfjord heeft zijn naam niet gestolen.

Waar het water van de fjord zichtbaar is, vertoont het zich als kleine, donkere vijvertjes die op het ijs lijken te drijven. Alsof de rollen omgekeerd zijn. Maar dat is natuurlijk niet zo. Ijs is lichter dan water en drijft dus op het water. Gelukkig maar, wist onze Duitse geoloog Steffen ons gisteren te vertellen. Mocht ijs zwaarder zijn dan water, dan zou het naar de zeebodem zinken. Steeds meer ijs zou zich daar beneden

opstapelen zodat alle oceanen van onderuit zouden dichtvriezen.

Het tart elke verbeelding als je je probeert voor te stellen wat zich hier onder water afspeelt. Want ongeveer zes zevende van deze ijsmassa's bevindt zich onder water. Niet negen tiende zoals weleens beweerd wordt, want dit is relatief jong ijs. Het heeft de tijd nog niet gehad om alle luchtballen naar buiten te persen.

Dat dit jong ijs is, weten we omdat het wit is. Wit betekent dat de zonnestralen die op het ijs vallen, niet naar binnen kunnen, maar zonder pardon als wit licht teruggekaatst worden. Is echter mettertijd alle lucht uit het ijs verdreven, dan is het compacter en kunnen de zonnestralen wel naar binnen. Maar dat is een zwaar parcours waar je veel energie voor nodig hebt. Blauw licht heeft voldoende energie om zich door het ijs een

weg te banen en uiteindelijk weer naar buiten te treden. Andere kleuren, zoals rood, spelen daarentegen al hun energie kwijt en worden door het ijs opgeslorpt. Blauw ijs is dus oud ijs, was Steffens besluit.

Meer dan vierduizend jaar geleden vestigden de Saqqaq zich hier, in de wetenschap dat Diskobugten een schier onuitputtelijk aanbod van voedsel heeft

Ongetwijfeld apprecieerden ook de Saqqaq de charmes van deze omgeving, want meer dan vierduizend jaar geleden vestigden ze zich hier, in de wetenschap dat Diskobugten een schier onuitputtelijk aanbod van voedsel heeft. Dat weten we uit archeologische vondsten.

Ook de Noormannen waren in hun nopjes

toen ze tijdens hun reizen gedurende de zomerdooi dit gebied ontdekten. Zeezoogdieren zagen zij natuurlijk niet als voedselbron, wel als leverancier van lucratieve producten. Bij walrussen was dat ivoor, bij zeehonden pelzen, bij walvissen een veelheid aan materialen.

Aanvankelijk hadden de Noormannen het terrein voor zich alleen. Toen uit het noorden de Thule opdaagden, leidde dat niet meteen tot strubbelingen. Een tijdlang maakten beide partijen vreedzaam gebruik van dezelfde jachtgronden. Er was zelfs een handelsovereenkomst. Maar gaandeweg brokkelde de onderlinge verstandhouding af. Noorse geschreven bronnen maken gewag van gevechten en bloedbaden.

Met veel moeite rukken we ons uit dit epische decor los en keren naar het Isfjord Cen-

tre terug. Een vlucht witbuikrotganzen fladdert luid kwakend boven onze hoofden door het zwerk. Een eenzame raaf daarentegen doet het rustig aan en zweeft naar een rotspartij hoog tegen de heuvel. Vreemde vogels zijn het, deze raven. Het is een van de weinige vogelsoorten die in het poolgebied overwinteren. Toch heeft hij geen witte, maar zwarte veren. In een sneeuwlandschap zie je hem bij wijze van spreken van mijlenver. In de mythologie van de Inuit heeft hij zich een belangrijke plaats verworven. Volgens hen is het Vader Raaf die de mensen en al het leven op aarde schiep.

Naast de parking bevindt zich Dog Field, een uitgestrekt grasveld waar tientallen sledehonden hun zomer doorbrengen. Hun baasjes hebben hen hier aan de ketting gelegd. Ze hebben een hok en wat bewegingsruimte, maar elkaar aanraken kunnen ze niet.

Sledehonden

Witbuikrotganzen

Straat Sullorsuaq

Even voor zes vaart de Fram af. Niet naar open zee, maar naar de [Straat Sullorsuaq](#), de smalle doorgang tussen Disko Island en Groenland. Dat geeft ons wat respijt, een groot deel van de nacht zullen we door de rustige wateren van deze smalle zeestraat varen. Wat niet wil zeggen dat er geen ijsbergen zullen opdagen. Voor de navigatie-officieren op de brug blijft het opletten geblijven.

Zo komt ons hoofddoel weer in beeld, de mythische Noordwestelijke Doorvaart, de zeeweg waarop zoveel ontdekkingsreizigers hun tanden stuk gebeten hebben

Disko Island was voor de Noormannen vertrouwd terrein, ze gebruikten het als zomerkamp tijdens het jagen en het vissen. Het eiland is ongeveer zo groot als de Belgische

provincies Antwerpen, Oost- en West-Vlaanderen samen. Maar wat Disko Island werkelijk uniek maakt, is de aanwezigheid van zuiver ijzer – dus geen ijzer in de vorm van ijzererts. Zuiver ijzer is bijna altijd van meteorieten afkomstig. *Bijna* altijd. Want Disko Island is voorlopig de enige plek op aarde waar je zuiver ijzer van aardse oorsprong vindt. En het is beslist geen kleintje, de klomp ijzer die hier in de grond zit – hij weegt liefst 22 ton.

Groenland laten we nu definitief achter ons, stelt expeditieleider Maria tijdens de avondlijke briefing. Twee dagen zal het ons vergen om de Baffinbaai over te steken en de Canadese Arctische archipel te bereiken. Daar zullen we koers zetten naar [Pond Inlet](#), een kleine Inuitgemeenschap op de noordkust van [Baffin Island](#). Daar zullen ook onze paspoorten gecontroleerd worden en zal de

customs clearance voor Canada plaatsvinden. Ook niet onbelangrijk – vannacht zetten we de klok nogmaals een uur achteruit. Dat is al de derde keer. Het tijdsverschil met België bedraagt nu vijf uur.

Het weer voor morgen ziet er alvast goed uit. Een beetje wind rond het middaguur, maar zo erg als zaterdagavond zal het niet worden. En wat belangrijker is, voegt Maria eraan toe, ten noorden van [King William Island](#) is het zee-ijs vrijwel volledig verdwenen. Waar de ijskaart van 15 augustus nog ijsconcentraties van 70 tot 90 % rapporteerde, is daar vandaag, zes dagen later, niets meer van te bespeuren.

Zo komt het hoofddoel van onze reis weer in beeld, de mythische Noordwestelijke Doorvaart, de zeeweg waarop zoveel ontdekkingsreizigers hun tanden stuk gebeten heb-

ben. Een van de beroemdste daarvan is ongetwijfeld Henry Hudson. Een man wiens geboorte en dood in nevelen gehuld zijn, aldus onze historicus Benjamin. In het begin van de 17e eeuw verscheen hij plots op het wereldtoneel, werd zeer snel beroemd, maar verdween amper vier jaar later zonder een spoor achter te laten.

Hudson moest ten noorden van Siberië een doortocht naar China zien te vinden

Terwijl de Spanjaarden en de Portugezen de zuidelijke handelsroutes beheersten, waren de Engelsen en de Nederlanders in die tijd in een verbeterde strijd verwickeld om de noordelijke handelsroutes in handen te krijgen. Want met een zon die drie maanden lang dag en nacht schijnt, moest het ijs in het hoge noorden wel elk jaar smelten. Dat was toen

althans de gangbare overtuiging. Het moest dus mogelijk zijn om via de poolgebieden de lucratieve markten van het Verre Oosten te bereiken. Misschien was het zelfs mogelijk om gewoon over de *top van de wereld* te varen – over de noordpool dus.

Maar terugkeren deed Hudson ditmaal niet. In weerwil van zijn instructies wendde hij de steven van oost naar west en stak doodleuk de Atlantische Oceaan over

1607 is het jaar waarin we voor het eerst iets van Henry Hudson horen. Waarschijnlijk was hij toen een veertiger. Van de Engelse Muscovy Company kreeg hij de opdracht de *Noordoostelijke* – niet de Noordwestelijke – Doorvaart te exploreren. Dat betekende dat hij ten noorden van Siberië een doortocht naar China moest zien te vinden. Hij bereikte Groenland en voer verder noordwaarts naar [Spitsbergen](#), maar ijs dwong hem onverrichter zake naar Engeland terug te keren. Wel had hij rapporten mee over de overvloed aan walvissen voor de kusten van Spitsbergen. Dat lokte talloze walvisvaarders naar het hoge noorden waardoor de Groenlandse walvis ei zo na uitgeroeid werd.

In 1608 waagde Hudson opnieuw zijn kans. Ditmaal zou hij proberen een doorgang tussen Spitsbergen en [Nova Zembla](#) te vinden. Maar verder dan de Karazee ten zuidoosten van Nova Zembla kwam hij niet. Het ijs bleek

ondoordringbaar, weedom keerde hij noodgedwongen terug naar Engeland.

Ondertussen was de Vereenigde Oostindische Compagnie op het wereldtoneel verschenen. De eerste naamloze vennootschap was dat met aandelen die vrij verhandelbaar waren. Ze zou tot het grootste handelsbedrijf in de geschiedenis van de mensheid uitgroeien. Op haar hoogtepunt realiseerde deze VOC een beurswaarde van 78 miljoen gulden. Omgerekend naar 2022 is dat ongeveer 7 000 000 000 000 euro. Dat is meer –

Benjamin heeft het even voor ons nagerekend – dan de beurswaarde in 2022 van Apple, Microsoft, Alphabet (Google) en Amazon samen. De VOC had een staand leger en een oorlogsvloot, sloot verdragen af met naties, sloeg haar eigen munt en sprak zelf recht.

Dat deze VOC met buitengewoon veel interesse naar de pogingen keek om een snellere en goedkopere doorgang naar het Verre Oosten te vinden, ligt voor de hand. Dus wierven ze Hudson aan en droegen hem in 1609 op om nog maar eens naar de Noordoostelijke Doorvaart op zoek te gaan. Hudson deed wat

hem gevraagd werd, maar moest voor de derde keer vaststellen dat het ijs voorbij Spitsbergen elke doorvaart onmogelijk maakte.

Wat ze niet wisten, was dat deze watermassa een perfecte fuik voor ontdekkingsreizigers vormt – het lijkt een open oceaan, maar het is een afgesloten baai

Maar terugkeren deed hij ditmaal niet. In weerwil van zijn instructies wendde hij de steven van oost naar west, stak doodleuk de Atlantische Oceaan over en begon de kusten van [Newfoundland en Nova Scotia](#) te verkennen. Als de Noordoostelijke Doorvaart niet wil lukken, dan maar op zoek naar de Noordwestelijke Doorvaart, moet hij gedacht hebben. In Nova Scotia kreeg hij het met de lokale Mi'kmaq aan de stok. Verder naar het zuiden stootte hij op een rivier die de plaatselijke Mohawk vanwege het getijdeneffect *De rivier die in twee richtingen stroomt* noemde. Zelf gaf Hudson haar de naam Noordrivier, tegenwoordig noemen we deze rivier de Hudson.

Hudson voer een eind de rivier op en keerde dan naar Engeland terug waar hij prompt gearresteerd werd. Het logboek van zijn reis, daar was het de Britten om te doen. Maar Hudson had dat kennelijk zien aankomen, want hij had het kostbare document voordien al aan de Nederlandse ambassadeur bezorgd.

De Nederlanders grepen Hudsons reis aan om hun aanspraken op het gebied te doen gelden. Aan de monding van de Hudson stichtten ze de handelspost Nieuw-Amsterdam op een schiereiland dat de lokale Mohawk *Manaháhtaan* noemden. Later zou de stad in Britse handen vallen en de naam New York krijgen.

Voor de Britten was het nu welletjes. Hudson kreeg verbod ooit nog onder een vreemde vlag te varen. En al zeker niet onder de Nederlandse. Hij ging dan maar bij de Britse East India Company in dienst en trok er in 1610 nogmaals op uit om de Noordwestelijke Doorvaart te zoeken.

Op 24 mei werden Hudson, zijn tienerzoon en enkele bemanningsleden in een kleine sloep op zee achtergelaten werden

Ditmaal zat het Hudson mee, want op 2 augustus bereikte hij een enorme zee die wij tegenwoordig de [Hudsonbaai](#) noemen. De opwinding aan boord was groot, want dit moest de gezochte doorgang zijn. Wat ze niet wisten, was dat deze watermassa van 1,2 miljoen km² een perfecte fuik voor ontdekkingsreizigers vormt – het lijkt een open oceaan, maar het is een afgesloten baai.

Hudson begon de oostkust van de baai te verkennen, maar gaandeweg werd duidelijk dat

dit niet de Noordwestelijke Doorvaart was. Tot overmaat van ramp voeren ze in november in de [Jamesbaai](#) in het ijs vast. Ze waren verplicht het schip te verlaten en aan land te gaan schuilen, zes maanden lang.

In de lente van 1611 gingen ze terug aan boord van het schip. Hudson wou de baai verder verkennen in de hoop vooralsnog de doorgang te vinden. Maar het merendeel van de bemanning was het beu en wilde naar huis. Daar kwam mouterij van. Wat er precies

gebeurd is, daar hebben we het raden naar. Want we kennen alleen de versie van de muiters. Feit is dat Hudson, zijn tienerzoon en enkele bemanningsleden op 24 mei in een kleine sloep op zee achtergelaten werden. Sedertdien is van Hudson en zijn gezellen niets meer gehoord. Zoekexpedities leverden niets op.

Pas in de jaren zeventig van de vorige eeuw werd bekend dat de orale traditie van de Inuit verhalen bevatte over een oude man met

een lange witte baard en een jongen die met een kleine houten boot aan land kwamen. Aanvankelijk dachten de Inuit dat ze met een geest te maken hadden, want witte mensen hadden ze nog nooit gezien. De oude man stierf kort daarna, maar de jongen groeide op bij de Inuit.

De Inuit kenden een verhaal over een oude man met een lange witte baard en een jongen die met een kleine houten boot aan land kwamen

Vroeger stuitten zulke verhalen van de Inuit op ongeloof, maar tegenwoordig worden ze ernstig genomen. Want intussen is gebleken dat de Inuit ook precies wisten waar de wraken van de Erebus en de Trebor, de schepen van de onfortuinlijke Franklinexpeditie, zich bevinden. Maar dat is een verhaal dat Benjamin voor een volgende sessie bewaart.

[Top](#)

Jaak Palmans
© 2023

Lees het vervolg in (4/6)
[Zijn succes lag in zijn mislukking](#)